VERICA TRSTENJAK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2011. szeptember 8.[1]

I – Bevezetés

1. A chebi Okresní Soud (a továbbiakban: kérdéseket előterjesztő bíróság) által benyújtott jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet[2] értelmezésére irányul.

2. A kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy ellentétes-e a 44/2001 rendelet rendelkezéseivel az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely szerint ismeretlen helyen tartózkodó alperessel szembeni kereset benyújtása esetén az ezen alperest az eljárásban képviselő ügygondnok rendelhető ki. A jelen ügy szorosan kapcsolódik a C-292/10. sz. G-ügyhöz[3], amelyben részben hasonló kérdések merülnek fel.

3. A kérdéseket előterjesztő bíróság ezzel összefüggésben azt kérdezi továbbá, hogy rendelkezhet-e joghatósággal a 44/2001 rendelet 24. cikke alapján akkor, ha ezen ügygondnok anélkül bocsátkozik a per érdemi tárgyalásába, hogy kifogásolná a kérdéseket előterjesztő bíróság joghatóságának hiányát (a továbbiakban: kifogás nélküli perbe bocsátkozás).

4. A kérdéseket előterjesztő bíróság továbbá tudni szeretné, hogy egy illetékességet kikötő megállapodás a 44/2001 rendelet 17. cikke 3. pontjának értelmében magába foglalhat-e hallgatólagos módon joghatóságot kikötő megállapodást is, és hogy az illetékességet kikötő megállapodás kötelező erejének a megállapodásnak a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv[4] 3. cikkének (1) bekezdése és 6. cikke szerinti tisztességtelen jellegén alapuló esetleges hiánya miként gyakorolhat hatást a joghatóságot kikötő megállapodás érvényességére.

1 – Eredeti nyelv: német; az eljárás nyelve: cseh.

2 – HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítés: HL L 242., 2006. szeptember 5., 6. o.

3 – HL C 346., 23. o.

4 – HL L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.

II – Az alkalmazandó jog

A – *Az uniós jog*[5]

1. Az Alapjogi Charta

5. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikke szabályozza a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot. A 47. cikk első és második bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja. Mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselet igénybevételéhez."

2. A 44/2001 rendelet

6. A 44/2001 rendelet a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozza a polgári és kereskedelmi ügyekben.[6] A rendelet (2), (3), (11) és (13) preambulumbekezdése értelmében:

„(2) A joghatóságra és a határozatok elismerésére vonatkozó nemzeti jogszabályok között fennálló egyes különbségek akadályozzák a belső piac megfelelő működését. A polgári és kereskedelmi ügyekben az e rendelet hatálya alá tartozó tagállamok határozatainak gyors és egyszerű elismerése és végrehajtása céljából elengedhetetlenül szükségesek a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítésére és az alaki követelmények egyszerűsítésére irányuló rendelkezések.

(3) E terület a Szerződés 65. cikke értelmében a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés körébe tartozik.

[…]

(11) A joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg, és a joghatóságnak ezen

5 – Az EU-Szerződésben és az EUM-Szerződésben alkalmazott megjelölésekhez kapcsolódva az „uniós jog" fogalmát a közösségi jogra és az uniós jogra vonatkozó átfogó fogalomként használom. Amennyiben a következőkben egyes elsődleges jogi rendelkezésekről van szó, a *ratione temporis* érvényes rendelkezéseket tüntetem fel.

6 – A következőkben a 44/2001 rendeletnek a tényállás idején hatályos rendelkezéseit ismertetem.

az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket, amelyekben a per tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő joghatósági okot kíván meg. A jogi személyek székhelyét a közös szabályok átláthatóságának fokozása és a joghatósági okok összeütközése elkerülése végett önállóan kell meghatározni.

(2) Arra a személyre, aki nem állampolgára annak a tagállamnak, ahol lakóhellyel rendelkezik, a tagállam állampolgáraira irányadó joghatósági szabályokat kell alkalmazni.

3. cikk

[…]

(1) Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállam bíróságai előtt kizárólag e fejezet 2-7. szakaszában megállapított rendelkezések alapján perelhető.

(13) A biztosítási, fogyasztói és munkaszerződésekkel kapcsolatban a gyengébb felet az érdekeinek megfelelő, az általános szabályoknál kedvezőbb joghatósági szabályokkal kell védelemben részesíteni.”

(2) Különösen az I. mellékletben megállapított nemzeti joghatósági szabályokat nem lehet alkalmazni ezekre a személyekre.

7. A rendelet II. fejezete joghatósági szabályokat tartalmaz. E fejezet 1. szakasza tartalmazza az általános rendelkezéseket. A rendelet e szakaszban foglalt 2., 3. és 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

4. cikk

(1) Ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát a 22. és 23. cikk alapján az adott tagállam joga határozza meg.

„*2. cikk*

(2) Ilyen alperessel szemben, valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező bármely személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam állampolgáraihoz hasonló módon igénybe veheti az állam hatályos joghatósági szabályait, különösen az I. mellékletben meghatározott szabályokat.”

(1) E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.

8. A 4. szakasz szabályozza a joghatóságot a fogyasztói szerződések esetén. A 4. szakasz a 15., 16. és 17. cikkből áll. A 15. cikk a következőképpen szól:

„(1) Valamely személy, a fogyasztó [helyesen: A valamely személy – fogyasztó –] által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot a 4. cikk és az 5. cikk 5. pontjának sérelme nélkül e szakasz határozza meg, ha:

[…]

b) a szerződés tárgya olyan részletekben visszafizetendő kölcsön vagy bármely egyéb hitel, amelyet áruk vételének finanszírozására nyújtanak; vagy

c) minden más esetben, a szerződést olyan személlyel kötötték, aki a fogyasztó lakóhelyének tagállamában kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenysége bármilyen módon az említett tagállamra, illetve több állam között az említett tagállamra is irányul, és a szerződés az ilyen tevékenység körébe tartozik.”

A rendelet 16. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A fogyasztó ellen a másik szerződő fél kizárólag a fogyasztó lakóhelyének [helyesen: lakóhelye szerinti tagállam] bíróságai előtt indíthat eljárást.”

A rendelet 17. cikke 3. pontjának szövege így hangzik:

„E szakasz rendelkezéseitől kizárólag olyan megállapodással lehet eltérni, amely:

[…]

3. a szerződés megkötésének időpontjában azonos tagállam területén lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkező fogyasztó és a másik fél között jött létre, az említett tagállam bíróságainak joghatóságát köti ki, amennyiben az ilyen megállapodás az említett állam jogával nem ellentétes.”

9. A 44/2001 rendelet 7. szakasza a joghatóságot kikötő megállapodásokra vonatkozik, és a 23. és 24. cikkből áll.

10. A rendelet 23. cikkének (5) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A joghatóságot kikötő megállapodás vagy a célvagyon (»trust«) létesítő okiratának rendelkezései érvénytelenek, amennyiben ellentétesek a 13., 17. vagy 21. cikkel, illetve amennyiben azok a bíróságok, amelyeknek a joghatóságát ki kívánták zárni, a 22. cikk alapján kizárólagos joghatósággal rendelkeznek.”

11. A rendelet 24. cikke így szól:

„E rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságtól eltekintve, valamely tagállamnak az a bírósága rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes perbe bocsátkozik. E szabály nem alkalmazható, amennyiben az alperes a bíróság joghatósága hiányának kifogásolása céljából jelent meg a bíróságon, vagy amennyiben a 22. cikk alapján más bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik.”

12. A rendelet 26. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőket írja elő:

„(1) Amennyiben a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes ellen másik tagállam bíróságán indítanak peres eljárást, és az alperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, kivéve, ha e rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik.

(2) A bíróság mindaddig felfüggeszti az eljárást, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy az alperes a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben kézhez vehette az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot, illetve valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek érdekében.”

13. A rendelet V. fejezete általános rendelkezéseket tartalmaz. A rendelet e fejezetben foglalt 59. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Annak megállapítása során, hogy a fél rendelkezik-e lakóhellyel abban a tagállamban, amelynek bíróságához fordultak, a bíróság saját belső jogát alkalmazza.

(2) Amennyiben a fél nem rendelkezik lakóhellyel abban a tagállamban, amelynek bíróságához fordultak, annak megállapítása során, hogy a fél más tagállamban rendelkezik-e lakóhellyel, a bíróság az említett másik tagállam jogát alkalmazza.”

14. A rendelet VII. fejezete a rendelet más jogi aktusokhoz való viszonyát szabályozza. Az e fejezetben foglalt 67. cikk a következőket írja elő:

„E rendelet nem sérti a közösségi jogi aktusokban, illetve az ilyen jogi aktusokkal összehangolt nemzeti jogrendszerekben a joghatóságra, illetve a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes különös jogterületet szabályozó rendelkezések alkalmazását.”

3. A 93/13 irányelv

15. A 93/13 irányelv a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek ellen irányul.

16. Az irányelv 3. cikke értelmében:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

[…]

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők."

17. A melléklet 1. pontjának q) alpontja értelmében az irányelv 3. cikke (1) bekezdésében említett feltételek azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy kizárják vagy gátolják a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybevételében, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbírósághoz fordulhat, jogtalanul korlátozva a rendelkezésére álló bizonyítékokat, vagy olyan bizonyítási terhet róva a fogyasztóra, amelyet az alkalmazandó jog értelmében rendesen a másik szerződő félnek kellene viselnie.

18. Az irányelv 5. cikkének első és második mondata a következőképpen rendelkezik:

„Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó."

19. Az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket."

B – *A nemzeti jog*

20. Az Občanský soudní řád (a polgári perrendtartásról szóló cseh törvény, a továbbiakban: OSŘ) 173. §-ának (1) bekezdése értelmében a fizetési meghagyást személyesen az alperesnek kell kézbesíteni.

21. Az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése értelmében ügygondnok rendelhető ki azon fél részére, aki ismeretlen helyen tartózkodik, aki részére lehetetlen volt egy ismert külföldi címre kézbesíteni, aki mentális zavarban szenved, aki más egészségi okból tartósan nem képes az eljárásban részt venni, vagy aki nem képes arra, hogy magát érthető módon kifejezze.

III – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A – *A tényállás*

22. Az alapeljárás felperese egy cseh jog szerint alapított, a Cseh Köztársaságban letelepedett jogi személy. Az alapeljárás alperese egy német állampolgár.

23. Az alapeljárás felperese és alperese 2005. augusztus 19-én jelzálogkölcsön-szerződést kötöttek egymással. E szerződés egy ingatlan megvásárlásának finanszírozását szolgálta. E szerződés megkötésének időpontjában az alapeljárás alperese a Cseh Köztársaságban rendelkezett lakóhellyel.

24. Az alapeljárás felperese és alperese e kölcsönszerződés 8. cikkének 8. pontjában abban állapodtak meg, hogy a jogvitára az a bíróság illetékes, amelynek illetékességi területén az alapeljárás felperesének a cégjegyzékbe a peres eljárás kezdeményezésének időpontjában bejegyzett székhelye van.

B – *Az alapeljárás*

25. 2008. szeptember 16-án az alapeljárás felperese a kölcsönszerződésből eredő kötelezettségek nemteljesítése miatt keresetet indított a kérdéseket előterjesztő bíróság előtt az alapeljárás alperese ellen 4 383 584,60 cseh korona és késedelmi kamatai megfizetése iránt. 2008. október 16-án a kérdéseket előterjesztő bíróság a kereseti kérelemnek megfelelő fizetési meghagyást bocsátott ki.

26. E meghagyás nem volt kézbesíthető személyesen az alapeljárás alperesének az OSŘ 173. §-a (1) bekezdésének megfelelően. Az alapeljárás felperese által az alapeljárás alperesének lakóhelyeként megjelölt Velká Hleďsebe (Csehország), Žižkova 356 címről az alapeljárás alperese elköltözött. A központi népesség-nyilvántartásban az alapeljárás alperesének állandó lakcímeként a Mariánské Lázně, Třída Vítězství 30/30 szerepelt. A cseh rendőrség idegenrendészete által adott 2009.

február 20-i tájékoztatásból azonban kiderült, hogy az alperes e lakcímen sem tartózkodik. A rendőrség 2009. június 2-i tájékoztatása szerint az alapeljárás alperese a Cseh Köztársaságban történő tartózkodásának időszakaiban kizárólag panziókban és magánlakásokon száll meg. A Cseh Köztársaság büntetés-végrehajtásának 2009. február 20-i tájékoztatása szerint az alapeljárás alperese 2009. február 18-ig nem töltött szabadságvesztés-büntetést, illetve nem állt őrizet alatt a Cseh Köztársaság területén. A kérdéseket előterjesztő bíróság azt sem volt képes megállapítani, hogy az alperesnek vannak-e a Cseh Köztársaság területén olyan rokonai, akik felvilágosítással szolgálhatnának annak lakóhelyét illetően. A kérdéseket előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint a nemzeti jog alapján az előzőekben említett helyek egyike sem volt lakóhelynek tekinthető. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy az alapeljárás alperese nem rendelkezik a Cseh Köztársaság területén lakóhellyel.

27. 2009. szeptember 8-án a fizetési meghagyást annak kézbesíthetetlensége miatt hatályon kívül helyezték. A kérdéseket előterjesztő bíróság az eljárás folytathatósága érdekében 2009. június 3-án az OSŘ 29. §-a (3) bekezdésének megfelelően az alapeljárás ismeretlen helyen tartózkodó alperese részére Josef Heyduk ügyvéd személyében ügygondnokot rendelt ki. A 2009. október 26-án tett nyilatkozattal az ügygondnok érdemi kifogásokat emelt a követelés másodlagos részével szemben.

C – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések*

28. A kérdéseket előterjesztő bíróság a Bíróság Hivatalához 2010. július 5-én érkezett előzetes döntéshozatal iránti kérelemben a következő előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket tette fel:

1. Megalapozza-e az EUMSZ 81. cikk értelmében vett, a 44/2001 rendelet alkalmazhatóságának egyik feltételét képező határokon átnyúló elemet az a tény, hogy a bírósági eljárásban részt vevő felek egyike az eljárás helye szerinti államtól eltérő állam állampolgára?

2. Ellentétes-e a 44/2001 rendelettel az a nemzeti jogi rendelkezés, amely lehetővé teszi, hogy ismeretlen helyen tartózkodó személy ellen eljárást folytassanak?

3. A második kérdésre adandó nemleges válasz esetén a bíróság által kirendelt alperesi ügygondnok bíróság előtti perbe bocsátkozása a megkeresett bíróság joghatóságának a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett elfogadásának tekinthető-e, még akkor is, ha a jogvita tárgya

fogyasztói szerződésből eredő követelés, és a Cseh Köztársaság bíróságai e rendelet 16. cikkének (2) bekezdése alapján nem rendelkeznének joghatósággal a jogvita eldöntésére?

4. Úgy tekinthető-e egy adott bíróság illetékességét kikötő megállapodás, hogy a 44/2001 rendelet 17. cikke 3. pontjának értelmében megalapozza e bíróság joghatóságát is, és ha igen, vonatkozik-e ez arra az esetre is, ha az illetékességet kikötő megállapodás a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével való ellentétessége miatt semmis?

IV – A Bíróság előtti eljárás

29. Az alapeljárás felperese, a cseh, a dán, a francia, a magyar és a holland kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket nyújtott be.

30. 2011. május 25-én tárgyalást tartottak, amelyen a cseh és a dán kormány, valamint a Bizottság vett részt, akik írásbeli észrevételeiket kiegészítették, és válaszoltak a feltett kérdésekre.

V – A felek főbb érvei

A – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

31. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével a kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy alkalmazandók-e a 44/2001 rendelet joghatósági szabályai. A kérdéseket előterjesztő bíróság abból indul ki, hogy azok alkalmazásának feltételét a külföldi elem megléte képezi, felveti mindazonáltal annak kérdését, hogy ezen elem megléte már abban megnyilvánulhat-e, hogy az alapeljárás alperese egy másik tagállam állampolgára.

32. Az alapeljárás felperese, a cseh, a dán, a francia és a magyar kormány, valamint a Bizottság úgy véli, hogy a 44/2001 rendelet joghatósági szabályai alkalmazásának feltételét a külföldi elem megléte képezi, minek körében a Bizottság azt az álláspontot képviseli, hogy ezen elem megléte a konkrét esetre figyelemmel állapítandó meg.

33. Az alapeljárás felperese, a cseh és a francia kormány, valamint a Bizottság úgy véli, hogy e külföldi elem meglétéhez már az is elegendő, ha az ügy kérdéseket vet fel a nemzeti bíróság joghatóságát illetően, ami megtörténhet akkor, ha az alapeljárás alperese egy másik tagállam állampolgára. A Bizottság ezenkívül rámutat arra, hogy a jelen ügyben bizonytalan, hogy hol található az alperes lakóhelye.

34. A magyar, a dán és a holland kormány véleménye szerint ezzel szemben az a körülmény, hogy az alperes egy másik tagállam állampolgárságával rendelkezik, önmagában nem elegendő a 44/2001 rendelet joghatósági szabályai alkalmazhatóságának megalapozásához. Az állampolgárság a rendelet joghatósági szabályai szerint ugyanis nem játszik szerepet.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

35. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésével a kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy ellentétes-e a 44/2001 rendelet rendelkezéseivel az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló nemzeti rendelkezések alkalmazása. E rendelkezések azáltal teszik lehetővé az ismeretlen helyen tartózkodó személyek elleni eljárás megindítását, hogy e személyek részére ügygondnokot rendelnek ki. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak kétsége van e rendelkezéseknek különösen a rendelet 2. cikkével való összeegyeztethetősége felől.

36. Az eljárásban nyilatkozatot tevő valamennyi fél úgy véli, hogy összeegyeztethető az uniós jogi előírásokkal az ilyen nemzeti szabályozás. A rendelet ugyanis nem teljes mértékben hangolta össze az eljárásjogot, és arra ezért továbbra is a nemzeti jog az irányadó. Amennyiben a tagállamok a 44/2001 rendelet előírásaira tekintettel voltak, őket e nemzeti szabályok alkalmazása körében mérlegelési jogkör illeti meg.

37. A rendelet figyelembe veendő joghatósági szabályai tekintetében a cseh és a dán kormány kifejti, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak először ezért azt kell megvizsgálnia, hogy az alperes a Cseh Köztársaságban vagy egy másik tagállamban rendelkezik-e lakóhellyel, minek során a rendelet 59. cikke alapján az érintett tagállam nemzeti jogát kell alkalmaznia. Ha a kérdéseket előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, a joghatóságot a 44/2001 rendelet 4. cikke értelmében a nemzeti jog határozza meg. A cseh kormány olyan megközelítést javasol, amely szerint a nemzeti bíró ilyen esetben az alperes tagállami lakóhelyének fikciójából indulhat ki, elismeri azonban, hogy e megközelítés esetében egy *de lege*

ferenda megoldásról van szó. A felperes ezzel összefüggésben kifejti, hogy az alapeljárásnak a rendelet értelmében nem fogyasztónak minősülő alperese a Cseh Köztársaságban rendelkezik lakóhellyel. A felperes az alapeljárás alperesével kötött hosszú távú szerződés alapján bízhatott abban, hogy az alperes huzamos ideig tartózkodik majd a Cseh Köztársaság területén.

38. Az alperes védelemhez való jogát illetően az alapeljárás felperese, a magyar, a holland, a francia és a dán kormány kifejti, hogy a szóban forgó nemzeti szabály alkalmazása során a 44/2001 rendelet 26. cikkének (2) bekezdésére és az alperes abban kifejezésre jutó védelemhez való jogára is tekintettel kell lenni. E rendelkezés értelmében a nemzeti bíróságnak valamennyi szükséges intézkedést meg kell tennie annak érdekében, hogy az alperes gondoskodhasson a keresettel szembeni védekezésről. Ezen intézkedések megtörténte esetén kellő védelemben részesül az alperesnek a Charta 47. cikkének második bekezdése szerinti védelemhez való joga. A rendelet azonban nem értelmezhető úgy, hogy a felperes számára lehetetlenné váljon az ismeretlen helyen tartózkodó féllel szembeni eljárás. A felperesnek a Charta 47. cikkének első bekezdése szerinti hatékony bírói jogvédelemhez való jogát is tiszteletben kell ugyanis tartani.

39. Az alapeljárás felperese és a francia kormány ezzel szemben úgy véli, hogy az alperes védelemhez való jogát nem korlátozza az ügygondnoknak az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése szerinti kirendelése. Ellenkezőleg, a kirendelés a védelemhez való jog védelmét szolgálja. A cseh kormány kifejti, hogy abban az esetben, ha a joghatóságot a rendelet 4. cikkének megfelelően a nemzeti jog határozza meg, a 44/2001 rendelet egyébként sem alkalmazható.

40. A holland és a magyar kormány ezzel összefüggésben végezetül kifejti, hogy az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló nemzeti rendelkezés alkalmazásával hozott ítélet a 44/2001 rendelet 34. cikkének 2. pontja alapján egy másik tagállamban nem ismerhető el és nem hajtható végre. A Bizottság is úgy véli, hogy a rendelet 34. cikkének 2. pontja bizonyos esetekben alkalmazhatóvá válhat.

C – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről

41. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésével a kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy annak révén, hogy az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése alapján kirendelt ügygondnok kifogás nélkül bocsátkozott a perbe, a kérdéseket előterjesztő bíróság a 44/2001 rendelet 24. cikke alapján joghatóságot szerzett-e. A kérdéseket előterjesztő bíróság ezzel összefüggésben rámutat arra,

hogy az alapeljárás felperese és alperese között létrejött kölcsönszerződés esetében a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett fogyasztói szerződésről van szó. A rendelet 16. cikkének (2) bekezdése alapján ezért a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal.

42. A Bizottság, a magyar, a francia és a cseh kormány véleménye szerint a 44/2001 rendelet 24. cikke a fogyasztói szerződések esetén is alkalmazandó.

43. A cseh, a holland és a francia kormány, valamint a Bizottság véleménye szerint mindazonáltal az ügygondnok perbe bocsátkozása nem tekinthető a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett perbe bocsátkozásnak. A Bizottság ezzel összefüggésben kifejti, hogy a rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozás fogalma önállóan értelmezendő. A védelemhez való jog védelme olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, azt kívánja meg, hogy ne tekintsük úgy, hogy a rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozás megvalósult, mégpedig az ügygondnok nemzeti jog szerinti helyzetétől függetlenül.

44. A magyar kormány és az alapeljárás felperese ezzel szemben abból indul ki, hogy az ügygondnoknak a 44/2001 rendelet 24. cikke szerinti perbe bocsátkozása megalapozza a kérdéseket előterjesztő bíróság joghatóságát. Az ügygondnok jogköreit a nemzeti jog alapján kell megítélni.

45. A dán kormány véleménye szerint esetről esetre ítélendő meg az a kérdés, hogy az ügygondnok perbe bocsátkozása megalapozza-e a 44/2001 rendelet 24. cikke szerinti joghatóságot.

D – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésről*

46. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésével a kérdéseket előterjesztő bíróság mindenekelőtt azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy egy adott bíróság illetékességét kikötő megállapodás a 44/2001 rendelet 17. cikke 3. pontjának értelmében az érintett tagállam bíróságainak joghatóságát kikötő hallgatólagos megállapodásként is értékelhető-e. A kérdéseket előterjesztő bíróság továbbá azt is meg kívánja tudni, hogy az illetékességet kikötő megállapodás kötelező erejének a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett tisztességtelen jellegből fakadó hiánya egy ilyen, joghatóságot kikötő hallgatólagos megállapodásra is hatást gyakorolhat-e.

47. A cseh, a dán és a francia kormány, valamint a Bizottság kifejti, hogy az ilyen megállapodások esetében a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett, a joghatóságot közvetett módon kikötő megállapodásokról van szó. A magyar kormány véleménye szerint e tekintetben az alábbiak szerint kell különbséget tenni: a külföldi elem megléte esetén egy efféle kikötés a rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett joghatósági kikötésnek minősülhet. Külföldi elem hiányában egy efféle kikötés csak akkor tekinthető joghatósági kikötésnek, ha ez nem mond ellent a felek akaratának.

48. A francia kormány és a Bizottság kifejti továbbá, hogy a nemzeti bírónak hivatalból kell vizsgálnia, hogy a kikötés tisztességtelen-e a 93/13 irányelv 6. cikke értelmében.

49. Az alapeljárás felperesének véleménye szerint egy efféle kikötés nem tekinthető a 93/13 irányelv 6. cikke értelmében vett tisztességtelen feltételnek, mivel egyrészt nem is fogyasztói szerződésről van szó, másrészt pedig az alapeljárás felperesének prágai székhelye és az alapeljárás alperesének lakóhelye közötti távolság nem túl nagy.

50. A cseh és a magyar kormány végezetül úgy véli, hogy a joghatóságot kikötő efféle megállapodás akkor is érvényes, ha az illetékességet kikötő megállapodás a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése alapján érvénytelen. A 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontját e tekintetben *lex specialisnak* kell tekinteni a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséhez és 6. cikkéhez képest. A dán és a francia kormány, valamint a Bizottság ezzel szemben kifejti, hogy egy, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében érvénytelen feltétel nem képezhet a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett érvényes joghatósági megállapodást sem.

VI – A jogkérdésről

51. Az alapeljárás sajátosságát az adja, hogy a felperes ismeretlen helyen tartózkodó alperes ellen indított keresetet a kérdéseket előterjesztő bíróság előtt. Az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése alapján a kérdéseket előterjesztő bíróság ilyen esetben ügygondnokot rendelhet ki az alperes részére. Felmerül azonban a kérdés, hogy összeegyeztethető-e az uniós jogi előírásokkal, különösen a 44/2001 rendelettel, ha az említett bíróság e körülmények között folytatja az alperessel szembeni eljárást.

52. Mivel a kérdéseket előterjesztő bíróság által ezzel összefüggésben előzetes döntéshozatalra előterjesztett négy kérdés szorosan kapcsolódik egymáshoz, azokat együtt fogom vizsgálni. Először azzal a kérdéssel kell foglalkozni, hogy főszabály szerint összeegyeztethető-e a 44/2001 rendelettel az olyan rendelkezés alkalmazása, mint az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése (A). Erre a kérdésre igenlő választ kell adni. A nemzeti bíróságnak egy ilyen rendelkezés alkalmazásakor mindazonáltal tiszteletben kell tartania a különösen a rendeletből eredő uniós jogi előírásokat. Ezek körébe tartoznak mindenekelőtt a rendeletben rögzített joghatósági szabályok (B), valamint az alperes védelemhez való jogára vonatkozó minimumszabályok (C).

A – *Az olyan rendelkezés főszabály szerinti összeegyeztethetősége az uniós joggal, mint az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése*

53. Miként az az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kiderül, az ügygondnoknak az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdése szerinti kirendelése annak ellenére teremt lehetőséget az alapeljárás alperesével szembeni eljárás folytatására, hogy annak lakóhelye nem ismert, és részére a keresetet nem kézbesítették.

54. A 44/2001 rendelet szabályaival főszabály szerint nem ellentétes az ilyen nemzeti szabályozás alkalmazása. A 44/2001 rendelet ugyanis a joghatóságnak a polgári és kereskedelmi ügyekben a szerződő államok közötti megosztására vonatkozó szabályok egységesítését és a bírósági határozatok végrehajtásának megkönnyítését, nem pedig a tagállamok egyéb eljárásjogi rendelkezéseinek összehangolását szolgálja. [7] Főszabály szerint a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik tehát az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló olyan eljárásjogi szabályok elfogadása, amelyek szerint az ismeretlen helyen tartózkodó alperes részére ügygondnok rendelhető ki a vele szembeni eljárás folytathatósága érdekében. [8]

55. A nemzeti bíróságnak mindazonáltal saját nemzeti jogának alkalmazása során biztosítania kell az uniós jog teljes körű érvényesülését. Olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, különösen a 44/2001 rendeletben foglalt joghatósági szabályokra kell tekintettel lennie, és biztosítania kell az alperes védelemhez való jogának védelmét. [9]

7 – A C-18/02. sz. DFDS Torline ügyben 2004. február 5-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-1417. o.) 23. pontja. A Brüsszeli Egyezményhez lásd a C-365/88. sz. Hagen-ügyben 1990. május 15-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-1845. o.) 17. pontját, valamint a C-68/93. sz., Shevill és társai ügyben 1995. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-415. o.) 35. pontját.

8 – Lásd ehhez a 49/84. sz., Debaecker és Plouvier ügyben 1985. június 11-én hozott ítélet (EBHT 1985., 1779. o.) 10. és azt követő pontjait, amely ítéletben a Bíróság elismerte az efféle szabályok létét, és azokat nem tekintette a Brüsszeli Egyezmény rendszerével főszabály szerint összeegyeztethetetlennek.

9 – A 7. lábjegyzetben hivatkozott Hagen-ügyben 1990. május 15-én hozott ítélet 20. pontja és a 7. lábjegyzetben hivatkozott Shevill-ügyben hozott ítélet 36. pontja.

B – *A 44/2001 rendelet joghatósági szabályainak figyelembevétele*

56. Az alapeljárás alperese részére történő ügygondnokrendelés nem menti fel a kérdéseket előterjesztő bíróságot a 44/2001 rendelet joghatósági szabályainak betartása alól. E szabályok alkalmazandók olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll (1). A kérdéseket előterjesztő bíróságnak ezért meg kell majd vizsgálnia, hogy e szabályok alapján rendelkezik-e joghatósággal (2).

1. A 44/2001 rendelet joghatósági szabályainak alkalmazandóságáról

57. Miként az az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésből kiderül, a kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, alkalmazandók-e a 44/2001 rendeletben rögzített joghatósági szabályok.

58. Erre a kérdésre igenlő választ kell adni.

59. A Bíróságnak a még a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályai kapcsán kialakított, de a 44/2001 rendeletre is alkalmazható [10] ítélkezési gyakorlata [11] szerint e szabályok alkalmazásához külföldi elem megléte szükséges. [12] E külföldi elem meglétéhez elegendő, ha a tagállami bíróság előtt kérdések merülnek fel annak joghatóságát illetően. [13]

60. Az olyan eset, mint amely a jelen ügyben is fennáll, felvet ilyen kérdéseket.

61. Ilyen kérdések ugyanis nem csak akkor vetődhetnek fel, ha a felek lakóhelye, a per tárgya vagy a vitás tények helye miatt más államok is érintetté válnak. Azok a körülmények is alkalmasak a nemzeti bíróság joghatósága efféle kérdéseinek felvetésére, hogy az alapeljárás alperese egy másik tagállam állampolgára, [14] illetve hogy lakóhelye a kérdéseket előterjesztő bíróság előtt ismeretlen.

62. Továbbá a 44/2001 rendeletnek a jelen ügyben fennállóhoz hasonló esetekben figyelembe veendő 16. cikke (2) bekezdésének értelme és célja is a rendelet joghatósági szabályainak a jelen ügyben fennállóhoz hasonló esetekben történő alkalmazása mellett szól. E rendelkezés értelmében ugyanis a fogyasztó

10 – Az említett ítélkezési gyakorlat főszabály szerinti alkalmazhatóságához lásd a C-189/08. sz. Zuid-Chemie ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-6917. o.) 18. pontját és a C-180/06. sz. Ilsinger-ügyben 2009. május 14-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-3961. o.) 41. pontját.

11 – A C-281/02. sz. Owusu-ügyben 2005. március 1-jén hozott ítélet (EBHT 2005., I-1383. o.) 25. és azt követő pontja.

12 – A 11. lábjegyzetben hivatkozott Owusu-ügyben hozott ítélet 25. pontja.

13 – Uo., 26. pont.

14 – Úgy tűnik, hogy így értelmezendők a Jenard-jelentés (HL 1979. C 59., 1. o.) 8. oldalán kifejtettek is, amelyek szerint a Brüsszel I. Egyezmény értelmében vett külföldi elem megléte megállapítható, ha az alperes külföldi.

főszabály szerint kizárólag a lakóhelye szerinti tagállam bíróságai előtt perelhető. Ha olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, és amelyben a nemzeti bíróság csupán azt állapította meg, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel a bíróság tagállamában, mellőznék e rendelkezések alkalmazását, akkor az alperes alkalmasint a bíróság tagállamában lenne perelhető, jóllehet lakóhelye adott esetben egy másik tagállamban van. Ez sértené a rendelet 16. cikkének (2) bekezdése által védett érdekeket.

63. A 44/2001 rendelet joghatósági szabályainak a jelen ügyben fennállóhoz hasonló esetekben való alkalmazhatóságával szemben a magyar kormány egyrészt arra hivatkozik, hogy a rendelet 2. cikkének (2) bekezdése értelmében az ugyanabban a tagállamban lakóhellyel rendelkező saját és nem saját állampolgárokra azonos szabályoknak kell vonatkozniuk. A holland kormány másrészt kifejti, hogy a rendeletben rögzített joghatósági szabályok főszabály szerint a lakóhelyhez kapcsolódnak, az állampolgárságra ellenben nincsenek tekintettel.

64. Ezek a kifogások nem tűnnek meggyőzőnek.

65. Különbséget kell ugyanis tenni egyrészt a 44/2001 rendelet joghatósági szabályai alkalmazási feltételeinek, másrészt pedig az e szabályok alapján a joghatóságot megalapozó szempontoknak a kérdése között. Az említett kormányok által hivatkozott rendelkezések a joghatóságot a rendelet joghatósági szabályainak alkalmazandósága *esetén* megalapozó szempontokat tartalmazzák. E szempontokból azonban nem deríthető ki, hogy mikor alkalmazandók egyáltalán a rendelet joghatósági szabályai.

66. Ezért közbenső következtetésként meg kell állapítani, hogy a 44/2001 rendelet joghatósági szabályai olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, alkalmazandók, és azokat a kérdéseket előterjesztő bíróságnak be kell tartania.

2. A kérdéseket előterjesztő bíróság joghatóságáról

67. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak tehát meg kell majd vizsgálnia, hogy a 44/2001 rendelet szabályai alapján rendelkezik-e joghatósággal.

68. Miként az az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésből kiderül, a kérdéseket előterjesztő bíróság ezzel összefüggésben mindenekelőtt azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy az alperes részére annak akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok kifogás nélküli perbe bocsátkozása alapján rendelkezhet-e joghatósággal a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében (a). A kérdéseket előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésével továbbá tudni szeretné, hogy egy joghatóságot

kikötő, a rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett megállapodás alapján rendelkezhet-e joghatósággal (b).

69. Ha a kérdéseket előterjesztő bíróság nem alapozhatja joghatóságát az előzőekben említett rendelkezések valamelyikére, akkor a 44/2001 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése szerinti joghatósági szabályra kell majd tekintettel lennie. Ennek értelmében a fogyasztó ellen a másik szerződő fél kizárólag a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam bíróságai előtt indíthat eljárást (c). Ha ez a rendelkezés sem alkalmazható, akkor véleményem szerint a rendelet 4. cikkét kell alkalmazni, amely szerint a joghatóságot a kérdéseket előterjesztő bíróság nemzeti joga határozza meg (d).

a) A 44/2001 rendelet 24. cikke szerinti kifogás nélküli perbe bocsátkozásról

70. A 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében az a bíróság rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes perbe bocsátkozik. E szabály nem alkalmazható, amennyiben az alperes a bíróság joghatósága hiányának kifogásolása céljából jelent meg a bíróságon, vagy amennyiben a 22. cikk alapján más bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik.

71. A kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni a Bíróságtól, hogy e rendelkezés fogyasztói szerződések esetén is alkalmazandó-e. Erre a kérdésre igenlő választ kell adni (i.). Felmerül mindazonáltal az a további kérdés, hogy az alperes részére annak akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok perbe bocsátkozása az alperes említett rendelkezés értelmében vett perbe bocsátkozásának tekinthető-e (ii.).

i. A fogyasztói szerződések esetén való alkalmazhatóság

72. Először is utalni kell arra, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikke a rendelet II. fejezetének 4. szakasza értelmében vett fogyasztói szerződések esetén is alkalmazandó.

73. A Bíróság a „Bilas”-ügyben hozott ítéletében megállapította, hogy a rendelet 24. cikke alkalmazandó a rendelet II. fejezetének 3. szakasza értelmében vett biztosítási ügyekre.[15] Ez az ítélkezési gyakorlat a II. fejezet 4. szakasza értelmében vett fogyasztói szerződések esetén is alkalmazható. Miként azt a Bíróság az említett ítéletben megállapította, a rendelet 24. cikkének első mondata minden olyan jogvitára vonatkozik, amelyben az eljáró bíróság joghatósága nem következik e rendelet egyéb rendelkezéseiből. Ezt a rendelkezést

15 – A C-111/09. sz. ČPP Vienna Insurance Group ügyben 2010. május 20-án hozott ítélet (EBHT 2010., I-4545. o.) 19–33. pontja.

tehát abban az esetben is alkalmazni kell, amikor a bíróság előtt az említett rendelet rendelkezéseit megsértve indítottak eljárást. Ez azt jelenti, hogy az alperes perbe bocsátkozása az eljáró bíróság joghatósága hallgatólagos elismerésének, és ezért a joghatósága kiterjesztésének tekinthető. [16] A Bíróság leszögezte továbbá, hogy bár a rendelet 24. cikkének második mondata kivételeket ír elő a kifogás nélküli perbe bocsátkozás elve alól, de e megszorítóan értelmezendő kivételek csak az említett rendelkezésben kifejezetten felsorolt esetekre vonatkoznak. [17] Az említett rendelkezésben mindazonáltal sem a rendelet II. fejezetének 3. szakasza értelmében vett biztosítási ügyekre vonatkozó szabályok be nem tartásáról, sem pedig a rendelet II. fejezetének 4. szakasza értelmében vett fogyasztói szerződésekre vonatkozó szabályok be nem tartásáról nem esik szó.

74. A 44/2001 rendelet 24. cikke tehát a rendelet II. fejezetének 4. szakasza értelmében vett fogyasztói szerződések esetén is alkalmazandó. [18]

ii. Az alperesi perbe bocsátkozás fogalmáról

75. Felmerül mindazonáltal az a további kérdés, hogy olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozásról van-e szó. Jóllehet a kérdéseket előterjesztő bíróság e kérdést nem tette fel kifejezetten. Az előzetes döntéshozatali eljárás keretében azonban a Bíróság a kérdéseket előterjesztő bíróság számára az alapügy megoldása szempontjából hasznosnak tűnő minden iránymutatást megadhat. [19]

76. A 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozás fogalma esetében az uniós jog önálló fogalmáról van szó, amelyet egységesen kell értelmezni. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a rendelet rendelkezéseit főszabály szerint önálló módon, a rendelet rendszerére és célkitűzéseire figyelemmel kell értelmezni. [20] Más a helyzet akkor, ha kifejezetten a nemzeti jogra történik utalás, vagy ha az érintett rendelkezésekből az következik, hogy az uniós jogalkotó e kérdést a tagállamok jogára kívánta hagyni. Ez nem állapítható meg a rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozás fogalma esetében.

16 – Uo., 21. pont.

17 – Uo., 23–26. pont.

18 – Egyetért Geimer, R., in: Geimer, R., Schütze, R., *Europäisches Zivilverfahrensrecht,* Beck, 2. kiadás 2004., 24. cikk, 36. pont; Staudinger, A., in: Rauscher, T., *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht,* Sellier 2011., 24. cikk, 11. pont. A túlnyomórészt egyetértő vélemények áttekintéséhez lásd Mankowski, P., „Besteht der Europäische Gerichtsstand der rügelosen Einlassung auch gegen von Schutzregimes besonders geschützte Personen?", *Recht der Internationalen Wirtschaft* 2010., 667. és azt követő oldalak, aki maga mindazonáltal kritizálja a fogyasztó mint gyengébb fél célul tűzött védelmének elégtelen figyelembevételét.

19 – A 294/82. sz. Einberger-ügyben 1984. február 28-án hozott ítélet (EBHT 1984., 1177. o.) 6. pontja és a C-187/91. sz. Belovo-ügyben 1992. július 16-án hozott ítélet (EBHT 1992., I-4937. o.) 13. pontja.

20 – A C-189/08. sz. Zuid-Chemie ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-6917. o.) 17. pontja, a C-372/07. sz., Hassett és Doherty ügyben 2008. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-7403. o.) 17. pontja és a C-167/08. sz., Draka NK Cables és társai ügyben 2009. április 23-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-3477. o.) 19. pontja.

77. A 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozás önálló fogalmából tehát a tagállamok által figyelembe veendő minimumszabályok erednek. [21] Ez mindazonáltal nem jelenti azt, hogy a nemzeti eljárásjog teljesen háttérbe szorulna. Ellenkezőleg, azt kiegészítő jelleggel kell alkalmazni. [22]

78. Olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, felmerül a kérdés, hogy összeegyeztethető-e az említett uniós jogi minimumszabályokkal a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbe bocsátkozás feltételezése abban az esetben is, ha a beperelt fogyasztó részére annak akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok perbe bocsátkozásáról van szó.

79. A Bíróság a Hendrikman-ügyben hozott ítéletben [23] megállapította, hogy a nem az alperes által megbízott képviselő perbe bocsátkozása nem értelmezhető a Brüsszel I. Egyezmény 27. cikkének 2. pontja – a 44/2001 rendelet 34. cikke 2. pontjának előzménye – értelmében vett alperesi perbe bocsátkozásként. [24]

80. Ezen ítélkezési gyakorlatra tekintettel a 44/2001 rendelet 24. cikke szerinti alperesi perbe bocsátkozás fogalmát véleményem szerint úgy kell értelmezni, hogy a beperelt fogyasztó részére annak akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok nem bocsátkozhat perbe a fogyasztó nevében. Jóllehet a jelen ügyben bíróság által kirendelt ügygondnokról, nem pedig – miként a Hendrikman-ügyben – meghatalmazott ügyvédről van szó. A jelen ügy tárgyát továbbá a 44/2001 rendelet érdemi eljárásban alkalmazandó 24. cikkének, nem pedig a rendelet végrehajtási eljárásban alkalmazandó 34. cikke 2. pontjának az értelmezése képezi. A hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelme mindazonáltal alkalmazhatónak tűnik számomra a jelen ügyben fennállóhoz hasonló esetekre is.

21 – A 150/80. sz. Elefanten Schuh ügyben 1981. június 24-én hozott ítélet (EBHT 1981., 1671. o.) 16. pontja. Ugyanígy Geimer, R., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 24. cikk, 30. pont.

22 – Calvo Caravaca, A. L., Carrascosa Gonzalez, J., in: Mangus, U., Mankowski, P., *Brussels I Regulation*, Sellier 2007., 24. cikk, 10. pont; Kropholler, J., *Europäisches Zivilprozessrecht*, Verlag Recht und Wirtschaft, 8. kiadás 2005., 24. cikk, 7. pont. Úgy tűnik számomra, hogy a 14. lábjegyzetben hivatkozott Jenard-jelentés 38. oldalán kifejtettek sem szólnak ez ellen, amelyek szerint a perbe bocsátkozás fogalmának értelmezésére irányuló kérdésre a nemzeti jog alapján kell választ adni. Ez ugyanis véleményem szerint nem értelmezhető úgy, hogy annak kérdése, hogy perbe bocsátkozásról van-e szó, kizárólag a nemzeti jog alapján válaszolandó meg. Ellenkezőleg, e megállapítás alighanem úgy értelmezendő, hogy az uniós jogból bizonyos szabályok fakadnak a perbe bocsátkozás fogalmát illetően, amelyeket azonban a megfelelő nemzeti eljárási szabályok kiegészíthetnek.

23 – A C-78/95. sz., Hendrikman és Feyen ügyben 1996. október 10-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-4943. o.).

24 – Uo., 18. pont. Ezzel összefüggésben nem hagyható említés nélkül a 15. lábjegyzetben hivatkozott ČPP Vienna Insurance Group ügyben hozott ítélet 33. pontja. Ennek értelmében a nemzeti bíróságnak nem kell hivatalból vizsgálnia, hogy a 44/2001 rendelet II. fejezetének 3–5. szakasza értelmében vett gyengébb félnek minősülő alperes teljes mértékben tisztában van-e azzal, milyen következményekkel jár az érdemi védekezése. A nemzeti bíróságnak e rendelkezések céljára – a gyengébbnek minősülő félnek nyújtandó fokozott védelemre – tekintettel azonban továbbra is lehetősége van arra, hogy meggyőződjön arról, hogy az előtte beperelt alperes ezen feltételek mellett teljes mértékben tisztában van azzal, milyen következményekkel jár, ha beleegyezik a perbe bocsátkozásba.

81. A 44/2001 rendelet egyik lényeges célja ugyanis az alperes – a Charta 47. cikkének második bekezdésében alapvető jogként biztosított – védelemhez való jogának védelme. [25] E céllal véleményem szerint nem egyeztethető össze, hogy olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, az alperes akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok perbe bocsátkozását az alperesnek kell betudni. Ilyen esetben az alperes ugyanis egyrészt nem képes a pervitelt érintő tudatos döntéseket hozni. Az alperessel kapcsolatot nem tartó ügygondnok másrészt rendszerint nem rendelkezik az annak megítéléséhez szükséges információkkal, hogy vajon az alperes érdekét szolgálja-e a rendelet 24. cikke értelmében vett perbe bocsátkozás. Ezen információhiány harmadrészt annak kockázatával jár, hogy az ügygondnok számára nehezebbé válik az érintett bíróság joghatóságának vitatása.

82. Azt is figyelembe kell továbbá venni, hogy a 44/2001 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése a fogyasztó attól való védelmét szolgálja, hogy a saját tagállamának bíróságaitól eltérő bíróságok előtt legyen perelhető. Ha a fogyasztónak kellene betudni az akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok részéről történő és ezáltal az ügygondnokot kirendelő bíróság joghatóságát megalapozó perbe bocsátkozást, akkor a rendelet 16. cikke (2) bekezdése hatékony érvényesülése korlátozásának kockázata állna fenn.

83. Arra is tekintettel kell lenni, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett perbe bocsátkozás a bíróság helyét és ezáltal a *lex forit* is kijelöli, ami messze ható következményekkel járhat a jogvita kimenetelére nézve.

84. A fenti indokok alapján az alperes akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok perbe bocsátkozása főszabály szerint nem tudható be az alperesnek annak saját perbe bocsátkozásaként a rendelet 24. cikke alapján.

iii. Következtetés

85. Következtetésként megállapítható, hogy a rendelet 24. cikke alkalmazandó ugyan fogyasztói szerződések esetén, de a beperelt fogyasztó részére annak akarata vagy tudta nélkül kirendelt ügygondnok perbe bocsátkozása nem tudható be a fogyasztónak a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett perbe bocsátkozásként. A kérdéseket előterjesztő

25 – A 23. lábjegyzetben hivatkozott Hendrikman-ügyben hozott ítélet 18. pontja.

bíróság nem alapozhatja tehát joghatóságát erre a rendelkezésre. [26]

b) A rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett, joghatóságot kikötő megállapodásról

86. Miként az az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésből kiderül, a kérdéseket előterjesztő bíróság azt kívánja továbbá megtudni a Bíróságtól, hogy olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, megalapozhatja-e joghatóságát a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett joghatósági megállapodás.

87. A kérdéseket előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint a jelen ügy tárgyát a 44/2001 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett fogyasztói szerződés képezi, és így alkalmazandóak a 44/2001 rendelet II. fejezetének 4. szakasza szerinti különös rendelkezések. A rendelet 16. cikkének (2) bekezdése értelmében a fogyasztó főszabály szerint kizárólag a saját lakóhelye szerinti tagállam bíróságai előtt perelhető. A felek a rendelet 17. cikkében foglalt feltételek mellett mindazonáltal más bíróságok joghatóságát is kiköthetik. Így az említett rendelkezés 3. pontja szerint a szerződés megkötésének időpontjában azonos tagállam területén lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkező fogyasztó és a másik fél az említett tagállam bíróságainak joghatóságát is kikötheti, amennyiben az ilyen megállapodás az említett állam jogával nem ellentétes.

i. A 44/2001 rendelet 17. cikke 3. pontjának hatálya

88. Olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, mindenekelőtt az a kérdés merül fel, hogy akkor is alkalmazható-e a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja, ha az alapeljárás alperese a keresetindítás időpontjában alkalmasint már nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban.

89. Erre a kérdésre igenlő választ kell adni.

26 – A jelen ügy szempontjából így az a kérdés sem bír jelentőséggel, hogy a rendelet 24. cikke alkalmazható-e egyáltalán abban az esetben, ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban. Ehhez a kérdéshez lásd Geimer, R., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 24. cikk, 22– 25. pont; Calvo Caravaca, A. L., Carrascosa Gonzalez, J., hivatkozás a 22. lábjegyzetben, 24. cikk, 28. és azt követő pontok.

90. E rendelkezés alkalmazhatóságához elegendő ugyanis, hogy a felek a megállapodás megkötésének időpontjában mindketten az érintett tagállam területén rendelkeztek lakóhellyel. [27] Ez az értelmezés megfelel e rendelkezés céljának, amely a fogyasztóval szerződő fél védelme. [28] E cél csak akkor valósítható meg hatékonyan, ha a későbbi lakóhelyváltás nem érinti az ilyen megállapodásokat, mégpedig akkor sem, ha a lakóhelyet valamely harmadik államba helyezik át. [29]

ii. A fogyasztó és a másik fél azonos tagállambeli lakóhelye

91. A kérdéseket előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint a szerződés megkötésének időpontjában mind az alapeljárás felperese, mind pedig annak alperese a Cseh Köztársaság területén rendelkezett lakóhellyel, és így teljesül a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja szerinti első feltétel.

iii. A cseh bíróságok joghatóságát kikötő hallgatólagos megállapodás

92. A kérdéseket előterjesztő bíróság felveti annak kérdését, hogy a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett, joghatóságot kikötő megállapodásnak tekinthető-e az olyan illetékességet kikötő megállapodás, amely szerint a jogvitákra az a bíróság illetékes, amelynek illetékességi területén az alapeljárás felperesének székhelye a kereset benyújtásának időpontjában volt.

93. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak először azt kell majd megvizsgálnia, hogy az alapeljárás felperese és alperese megállapodott-e abban, hogy a kölcsönszerződésből eredő jogvitákban a cseh bíróságok rendelkeznek joghatósággal. Megfelelő uniós jogi szabályok hiányában a kérdéseket előterjesztő bíróság feladata annak a saját nemzeti szabályai alapján történő vizsgálata, hogy az illetékességet kikötő megállapodás joghatóságot kikötő hallgatólagos megállapodást is magába foglal-e. A kérdéseket előterjesztő bíróság tájékoztatása alapján ez a cseh jog alapján lehetségesnek tűnik. Valóban, két, azonos tagállam területén lakóhellyel rendelkező fél a jogvitára illetékes bíróság meghatározása révén rendszerint alighanem nem csupán az

27 – Ebben az értelemben Geimer, R., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 17. cikk, 10. pont.

28 – Lásd a 14. lábjegyzetben hivatkozott Jenard-jelentés 33. oldalát; Geimer, R., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 17. cikk, 7. pont.

29 – A rendelet 4. cikkét, amelynek értelmében valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát az adott tagállam joga határozza meg, ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, ennek folytán úgy kell értelmezni, hogy az csak a rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett megállapodás sérelme nélkül alkalmazható.

illetékes bíróságot, hanem hallgatólagos formában a joghatósággal rendelkező bíróságot is ki kívánja jelölni.

94. Felmerül továbbá a kérdés, hogy az ilyen hallgatólagos megállapodások figyelembe vehetők-e a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja alapján. Erre a kérdésre igenlő választ kell adni. E rendelkezés szövege nem korlátozódik a kifejezett formában megfogalmazott megállapodásokra. Az említett rendelkezés hatályának a kifejezett formában megfogalmazott megállapodásokra történő korlátozása ezenfelül aránytalanul korlátozná annak hatékony érvényesülését. A rendelet 17. cikkének 3. pontja főszabály szerint azokban az esetekben alkalmazandó, amelyekben a megállapodás megkötésének időpontjában még nem állapítható meg a külföldi elem megléte, hanem az csak később merül fel annak folytán, hogy a fogyasztó a lakóhelyét egy másik tagállamba helyezi át. A szerződő felek ilyen alaphelyzetben rendszerint nem fogják szükségesnek tartani azon tagállam bíróságai joghatóságának kikötését, amelyben mindketten lakóhellyel rendelkeznek. A kifejezett formában megfogalmazott megállapodásokra történő korlátozás az említett rendelkezésnek a fogyasztóval szerződő félnek a joghatóság – a fogyasztó tagállamból történő elköltözése folytán bekövetkező – áthelyeződésével szembeni védelmére irányuló céljával sem lenne összeegyeztethető. [30]

30 – Lásd a 14. lábjegyzetben hivatkozott Jenard-jelentés 33. oldalát.

iv. A megállapodás nemzeti joggal való összhangjáról

95. Ha a kérdéseket előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy az alapeljárás felperese és alperese a cseh bíróságok joghatóságát kikötő megállapodást kötöttek, akkor a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja alapján meg kell majd megvizsgálnia, hogy egy efféle kikötés nem ellentétes-e a cseh joggal.

96. A kérdéseket előterjesztő bíróság kételyeinek ad hangot egy efféle megállapodás kötelező erejét illetően. Ezzel összefüggésben rámutat arra, hogy az illetékességi kikötés, amely szerint a felperes székhelye szerinti bíróság rendelkezik illetékességgel, tisztességtelennek minősülhet a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerint, és ezáltal alkalmasint nem rendelkezik kötelező erővel az említett irányelv 6. cikke értelmében, mert az alapeljárás felperese a szerződés megkötésének időpontjában Prágában rendelkezett székhellyel, az alapeljárás alperese pedig Mariánské Lázně-ben rendelkezett lakóhellyel.

97. Ezzel összefüggésben egyrészt az a kérdés merül fel, hogy a joghatóságot kikötő hallgatólagos megállapodás a 93/13 irányelv előírásai alapján értékelendő-e, és ha igen, mennyiben. Másrészt felmerül a kérdés, hogy az illetékességet kikötő megállapodás kötelező erejének esetleges hiánya a joghatóságot

kikötő hallgatólagos megállapodásra is hatást gyakorolhat-e. Harmadrészt az illetékességet kikötő megállapodás tisztességtelen jellegét meghatározó szempontokkal fogok foglalkozni.

– A joghatóságot kikötő megállapodásnak a 93/13 irányelv alapján történő vizsgálatáról

98. A 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja szerint a joghatóságot kikötő megállapodás nem lehet ellentétes a nemzeti joggal. Mivel a tagállamoknak saját nemzeti joguk kialakításakor tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogi előírásokat, ezen összefüggésben különösen a 93/13 irányelv előírásaira kell tekintettel lenni. [31] Az ezen irányelv hatálya alá tartozó, tehát az eladók vagy szolgáltatók általános szerződési feltételeiben alkalmazott joghatósági kikötéseket ezáltal főszabály szerint ellenőrizni kell az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében a tisztességtelen jelleg szempontjából, és azoknak meg kell felelniük az említett irányelv 5. cikke szerinti világossági és érthetőségi követelményeknek.

99. Az efféle kikötések tisztességtelen jellegének vizsgálatakor mindazonáltal nem maradhat figyelmen kívül, hogy az uniós jogalkotó a 44/2001 rendelet 17. cikke 3. pontjának elfogadásával a fogyasztóval szerződő fél számára lehetőséget kívánt biztosítani a joghatóságnak a fogyasztó közös tagállamból történő elköltözése esetén bekövetkező áthelyeződésének megakadályozására. E jogalkotói értékelésre tekintettel a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó joghatósági kikötés nem tekinthető tisztességtelennek az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében önmagában azért, mert azt írja elő, hogy a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti jogvitákban annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben a megállapodás megkötésekor mindketten lakóhellyel rendelkeznek. Ha a rendelet 17. cikkének 3. pontja csak olyan megállapodásokra lenne alkalmazható, amelyek nem minősülnek a 93/13 irányelv értelmében vett általános szerződési feltételeknek, akkor ez jelentős mértékben korlátozná a 44/2001 rendelet 17. cikke 3. pontjának hatékony érvényesülését.

100. Hasonlóak vonatkoznak azokra a követelményekre is, amelyeket a 93/13 irányelv 5. cikkének első mondata az illetékesség

31 – Egyetért: Heinig, J., *Grenzen von Gerichtsstandsvereinbarungen im Europäischen Zivilprozessrecht,* Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft 2010., 337. és azt követő oldalak; Staudinger, A., in: Rauscher, T., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 17. cikk, 3. és 6. pont; Nielsen, P. A., in: Magnus, U., Mankowsky, P., hivatkozás a 22. lábjegyzetben, 17. cikk, 4. pont. Elutasítja: Geimer, R., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 17. cikk, 3. pont, hivatkozva a *lex posterior* elvére. Az említett elv mindazonáltal nem alkalmas arra, hogy igazolja a 93/13 irányelvnek a 44/2001 rendelet általi teljes háttérbe szorítását, mivel a rendelet 17. cikkének 3. pontja kifejezetten a nemzeti joggal való összhang feltételét támasztja.

kikötését hallgatólagos formában kísérő ilyen joghatósági kikötés világosságával és érthetőségével szemben támaszt. Ebben az összefüggésben is tekintettel kell lenni a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontjából eredő jogalkotói értékelésre. Az olyan megközelítés, amely szerint a világosság és érthetőség követelményével ellentétes a joghatóság hallgatólagos formában történő efféle kikötése, aránytalanul korlátozná a rendelet 17. cikke 3. pontjának hatályát. [32]

102. A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerint a fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek nem jelenthetnek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, az mindazonáltal egyebekben továbbra is köti a feleket. Ezen uniós jogi előírások szerint az illetékességi kikötés kötelező erejének hiánya szempontjából az bír jelentőséggel, hogy az illetékességet kikötő megállapodás és az azt hallgatólagos formában kísérő joghatósági kikötés tartalmi szempontból egységes kikötésnek tekintendő-e, vagy hogy a joghatósági kikötés egyébként a szerződés részét képezi-e, és ezáltal az illetékességi kikötés kötelező erejének hiánya ellenére továbbra is joghatást fejt-e ki a fogyasztó és a másik fél viszonyában.

– Az illetékességet kikötő megállapodás kötelező ereje lehetséges hiányának hatása a joghatóságot kikötő megállapodásra

101. A jelen ügyben felmerül továbbá a kérdés, hogy az illetékességet kikötő megállapodás kötelező erejének a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésén alapuló esetleges hiánya hatást gyakorolhat-e a joghatóságot kikötő hallgatólagos megállapodásra.

103. Az, hogy az illetékességi kikötés és az azt hallgatólagos formában kísérő joghatósági kikötés tartalmi egységnek tekintendő-e, vagy sem, végső soron a felek akaratától függ. Ezt megfelelő uniós jogi rendelkezések hiányában a kérdéseket előterjesztő bíróságnak kell majd megállapítania a vonatkozó nemzeti szabályok alkalmazásával. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak ezzel összefüggésben mindazonáltal figyelemmel kell majd lennie arra, hogy olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, az a körülmény, hogy a joghatósági kikötést különösen az illetékességi kikötésből eredeztetik, önmagában nem

32 – Ezzel összefüggésben a jelen indítvány 94. pontjában említett indokokra lehet utalni.

elegendő ahhoz, hogy e két kikötést tartalmi egységnek lehessen tekinteni. Az illetékességi és a joghatósági kikötés ugyanis eltérő szerepet tölt be. Jóllehet egy joghatósági kikötés a joghatósággal rendelkező bíróságokat az országhatárok szerint földrajzilag is körülhatárolja. A joghatóság kikötésével azonban a felek rendszerint más célokat is követnek. A joghatósággal rendelkező bíróságok kiválasztása ugyanis sokrétű jogi és ténybeli következménnyel jár, amelyek az ügy kezelésére és a per eredményére is hatással lehetnek. Ezek körébe tartozik a *lex fori*, az eljáró bíróság helyén hatályos kollíziós szabályok és az eljárás nyelvének meghatározása. [33]

104. Ha a kérdéseket előterjesztő bíróság az előzőekben kifejtettekre tekintettel arra a következtetésre jut, hogy az illetékességet kikötő és a joghatóságot kikötő megállapodás a felek akarata szerint nem képez tartalmi egységet, akkor az illetékességi kikötés kötelező erejének hiánya nem gyakorol hatást a joghatósági kikötésre. [34]

– Az illetékességet kikötő megállapodás tisztességtelen jellegéről

105. Az előzőekben kifejtettek szerint olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, az illetékességet kikötő megállapodás esetleges tisztességtelen jellege nem gyakorol hatást a joghatóságot kikötő megállapodásra. Ez azonban teljes mértékben nem zárható ki. Mivel ezenfelül nyilvánvaló, hogy a kérdéseket előterjesztő bíróság az illetékességre tekintettel az illetékességi kikötés tisztességtelen jellegének értékelésével foglalkozik majd, a következőkben röviden az illetékességet kikötő megállapodások tisztességtelen jellegének értékelésével szeretnék foglalkozni.

33 – Lásd ehhez továbbá Heinig, J., hivatkozás a 31. lábjegyzetben, 62. és 69. o.

34 – Ha azonban a kérdéseket előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy a joghatósági és az illetékességi kikötés esetében egy egységes kikötésről van szó, akkor e kikötés a 93/13 irányelv 6. cikkének első mondata alapján főszabály szerint nem rendelkezne kötelező erővel. Ebben az esetben felmerül a kérdés, hogy ezen egységes kikötés korlátozható-e érvényességének megőrzése mellett oly módon, hogy a nemzetközi elem érvényes marad. Az érvényesség megőrzése melletti korlátozásnak az irányelv 6. cikkével való összeegyeztethetősége ellen szól főszabály szerint az, hogy ez az eladót vagy szolgáltatót nem tartaná vissza kellő mértékben a tisztességtelen feltételek alkalmazásától.

106. A 93/13 irányelv 3. cikke szerint valamely feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. E rendelkezés tehát csak általános módon határozza meg azokat az elemeket, amelyek valamely egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételt tisztességtelenné tesznek. [35] Az irányelv 3. cikkének (3) bekezdése ezzel összefüggésben egy mellékletre utal, amely azoknak a feltételeknek a felsorolását tartalmazza, amelyek tisztességtelennek tekinthetők. A felsorolás 1. pontjának q) alpontja azokat a feltételeket jelöli meg, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy kizárják vagy gátolják a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybevételében, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbírósághoz fordulhat, jogtalanul korlátozva a rendelkezésére álló bizonyítékokat, vagy olyan bizonyítási terhet róva a fogyasztóra, amelyet az alkalmazandó jog értelmében rendesen a másik szerződő félnek kellene viselnie. Ez a felsorolás mindazonáltal csak jelzésszerű, és nem teljes. [36] Azon kérdést illetően, hogy valamely egyedi szerződési feltétel tisztességtelen jelleggel bír-e, vagy sem, a 93/13 irányelv 4. cikke ugyanis kifejti, hogy ezt a kérdést a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével, és a szerződés megkötésének időpontjában fennálló, a szerződés megkötését kísérő összes körülményre hivatkozva kell megválaszolni. Meg kell állapítani, hogy ezzel összefüggésben értékelni kell azokat a következményeket is, amelyeket az említett feltétel a szerződésre irányadó jog keretében előidézhet. Ez a nemzeti jogrend szerinti vizsgálatot feltételez. [37]

107. A bemutatott uniós jogi háttérre tekintettel a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek keretében az uniós jogalkotó által a tisztességtelen feltétel fogalmának meghatározásakor használt általános szempontok értelmezésére szorítkozik. A nemzeti bíróságok feladata a feltétel tisztességtelen jellegének e szempontok alapján történő értékelése. Miként azt a Bíróság újabb ítélkezési gyakorlatában ismét leszögezte, ez a feladatmegosztás a kizárólagos illetékességi kikötések értékelésére is vonatkozik. [38]

108. Miként az a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából következik, a nemzeti

35 – A C-237/02. sz. Freiburger Kommunalbauten ügyben 2004. április 1-jén hozott ítélet (EBHT 2004., I-3403. o.) 19. pontja.

36 – Uo., 20. pont.

37 – Uo., 21. pont.

38 – Lásd a C-243/08. sz. Pannon-ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-4713. o.) 42. és azt követő pontját, valamint a C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing ügyben 2010. november 9-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-10847. o.) 42. és azt követő pontját. A Bíróság ezekben az ítéletekben eltávolodott a C-240/98–C-244/98. sz., Océano Grupo Editorial és Salvat Editores egyesített ügyekben 2000. június 27-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-4941. o.) 21. és azt követő pontjaiban képviselt álláspontjától, amely szerint valamely joghatósági kikötést a Bíróság akkor is értékelhet végleges jelleggel, ha e kikötés kizárólag és a fogyasztó részére nyújtott ellenszolgáltatás nélkül az eladó vagy szolgáltató számára előnyös, mivel az a szerződés típusától függetlenül kétségbe vonja a 93/13 irányelv által a fogyasztó számára biztosított bírói jogvédelem hatékonyságát.

bíróságnak a kizárólagos illetékességi kikötések tisztességtelen jellegének értékelése során tekintettel kell lennie arra, hogy a fogyasztó részéről aránytalanul magas költségek merülhetnek fel az érintett bíróság előtti megjelenése kapcsán, ha az érintett bíróság a fogyasztó lakóhelyétől távol található, és kis perértékű perről van szó. Ilyen körülmények között ugyanis egy kizárólagos illetékességi kikötés megnehezítheti a fogyasztó megjelenését az érintett bíróság előtt, és akár arra is indíthatja, hogy teljesen lemondjon a bírósághoz fordulás lehetőségéről vagy a védelemről. [39]

109. Olyan esetben mindazonáltal, mint amely a jelen ügyben is fennáll, nem kis, hanem magas perértékről, mégpedig 4 383 584,60 cseh koronáról és annak késedelmi kamatairól van szó. A perérték és a fogyasztó részéről az illetékességi kikötés révén az érintett bíróság előtti megjelenése kapcsán felmerülő költségek közötti arányból ezért önmagában nem lehet a bírósághoz fordulás lehetőségének gyakorlati kizárására következtetni.

110. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak mindazonáltal a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló illetékességi kikötés tisztességtelen jellegének értékelésekor tekintettel kell majd lennie arra, hogy az ilyen kikötés az eladó vagy szolgáltató számára lehetővé teszi, hogy a szakmai tevékenységéhez kapcsolódó valamennyi jogvitát egyetlen, nem a fogyasztó lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt összesítsen. Még ha ez a jelen ügyben fennállóhoz hasonló esetekben nem eredményezi is a bírósághoz fordulás lehetőségének gyakorlati kizárását, megnehezítheti a fogyasztó megjelenését, és megnövelheti költségeit. Az ilyen kikötés továbbá megkönnyítheti az eladó vagy szolgáltató szervezeti képviseletét, és csökkentheti az ezzel összefüggő költségeit. [40]

v. Következtetés

111. Első közbenső következtetésként megállapítható, hogy a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett, joghatóságot kikötő hallgatólagos megállapodások következhetnek az illetékességet kikötő megállapodásokból is, amennyiben ez megfelel a felek akaratának, aminek megállapítása a nemzeti bíróság feladata.

39 – A 38. lábjegyzetben hivatkozott Océano Grupo Editorial és Salvat Editores egyesített ügyekben hozott ítélet 22. pontja, a 38. lábjegyzetben hivatkozott Pannon-ügyben hozott ítélet 41. pontja, és a 38. lábjegyzetben hivatkozott Pénzügyi Lízing ügyben hozott ítélet 54. pontja.

40 – A 38. lábjegyzetben hivatkozott Océano Grupo Editorial és Salvat Editores egyesített ügyekben hozott ítélet 23. pontja, és a 38. lábjegyzetben hivatkozott Pénzügyi Lízing ügyben hozott ítélet 55. pontja.

112. Másodszor, az illetékességet kikötő megállapodás kötelező erejének a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése és 6. cikke értelmében vett tisztességtelen jellegből fakadó hiánya csak akkor gyakorol hatást az ilyen, a joghatóságot kikötő hallgatólagos megállapodás érvényességére, ha ez utóbbi megállapodás a felek akaratán alapul, amiből főszabály szerint nem lehet kiindulni.

c) A fogyasztó lakóhelyének mint a 44/2001 rendelet 16. cikke (2) bekezdése szerinti joghatósági oknak a figyelembevételéről

113. Amennyiben a kérdéseket előterjesztő bíróság a joghatóságát nem alapozhatja az alapeljárás felperese és alperese között létrejött, joghatóságot kikötő megállapodásra, a 44/2001 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése szerinti előírásokra kell majd tekintettel lennie. Az említett rendelkezés értelmében a fogyasztó ellen kizárólag a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam bíróságai előtt indítható eljárás. A nemzeti bíróságok tekintetében ebből két előírás fakad: az egyik megalapozza, a másik kizárja a joghatóságukat.

114. Az említett rendelkezésből először is az következik, hogy a nemzeti bíróság joghatósággal rendelkezik, ha a fogyasztó lakóhelye az érintett bíróság tagállamában van. A nemzeti bíróságnak ezért mindenekelőtt azt kell megvizsgálnia, hogy az alperes lakóhelye a tagállamának területén található-e. Ennek során a nemzeti bíróság a 44/2001 rendelet 59. cikkének (1) bekezdése alapján saját belső jogát alkalmazza.

115. Ezzel összefüggésben felmerül a kérdés, hogy a szerződéskötés körülményeiből és különösen abból a feltételből, amely szerint az alperes köteles a felperest a lakóhelyváltásról tájékoztatni, lehet-e arra következtetni, hogy a felek lakóhelyként a szerződés megkötésének időpontja szerinti alperesi lakóhelyet kötötték ki. Ennek kapcsán mindenekelőtt le kell szögezni, hogy az alperes lakóhelyét a rendelet 59. cikkének (1) bekezdése szerint a nemzeti jog alapján kell meghatározni, és ezért azt a kérdéseket előterjesztő bíróságnak főszabály szerint a nemzeti jogot alkalmazva kell megállapítania. A kérdéseket előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló végzésében már megállapította, hogy az alapeljárás alperese nem rendelkezik lakóhellyel a Cseh Köztársaság területén. Az uniós jogi előírásokkal egyébként is nehezen tűnik összeegyeztethetőnek számomra az olyan megközelítés, amely szerint a lakóhelyváltás közlésére vonatkozó kötelezettségből a lakóhelyváltásra vonatkozó megállapodás vezethető le. Amennyiben a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó feltételről van szó, úgy az ilyen megközelítés alighanem

különösen nem egyeztethető össze a 93/13 irányelv 5. cikke szerinti világossági és érthetőségi követelménnyel.

116. A 44/2001 rendelet 16. cikkének (2) bekezdéséből továbbá az következik, hogy valamely tagállam bírósága nem rendelkezik joghatósággal, ha a fogyasztó lakóhelye egy másik tagállamban van. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak ezért meg kell majd vizsgálnia, hogy az alapeljárás alperese egy másik tagállamban rendelkezik-e lakóhellyel.

117. E vizsgálat során a kérdéseket előterjesztő bíróságnak a rendelet 59. cikkének (2) bekezdése alapján az adott másik tagállam jogát kell alkalmaznia.

118. A rendelet 26. cikkének (1) bekezdéséből ezenfelül kiderül, hogy a kérdéseket előterjesztő bíróságnak ezt a vizsgálatot hivatalból kell lefolytatnia. Jóllehet e rendelkezés csak arra az esetre írja elő a hivatalból történő vizsgálatot, ha az alperes valamely tagállamban rendelkezik lakóhellyel. E rendelkezés védelmi célja azonban annak feltételezését kívánja meg, hogy e kötelezettség mindaddig fennáll, amíg a kérdéseket előterjesztő bíróság meg nem győződik arról, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel egy másik tagállamban.

119. A rendelet nem tartalmaz az e vizsgálat lefolytatására vonatkozó további kifejezett előírásokat. Azokra a kérdésekre tehát, hogy az e szempontból jelentős tényeket hivatalból kell-e megállapítani, hogy megkönnyíthető-e annak bizonyítása a felperes számára, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel egyetlen másik tagállamban sem, és hogy mikortól tekinthető elértnek a bizonyítottság olyan foka, amely mellett a kérdéseket előterjesztő bíróság bizonyítottnak tekintheti, hogy a fogyasztó nem valamely másik tagállamban rendelkezik lakóhellyel, a kérdéseket előterjesztő bíróságnak az alkalmazandó nemzeti jog alapján kell majd választ adnia. [41]

120. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak a nemzeti jog alkalmazásakor mindazonáltal biztosítania kell, hogy a 44/2001 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése a kívánt hatékonysággal érvényesüljön. Ezzel összefüggésben különösen e rendelkezés céljára kell figyelemmel lennie, amely a fogyasztó attól való védelmében áll, hogy a lakóhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállam bíróságai előtt legyen perelhető. Tekintettel kell továbbá lennie arra, hogy olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, az alperes az ügygondnoknak nem adott megbízást, és az ügygondnok

41 – Queirolo, I., in: Mangus, U., Mankowsky, P., hivatkozás a 22. lábjegyzetben; Mankowsky, P., in: Rauscher, T., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 26. cikk, 5. pont.

tőle információkat sem kap majd. Ilyen esetben a nemzeti bíróság nincs a felperes adataihoz kötve. Nem fogja tudni ellenőrizetlenül átvenni a keresetlevél adatait, és élnie kell annak gyanújával, hogy joghatósága talán mégsem megalapozott. [42]

121. Ha a kérdéseket előterjesztő bíróság nem képes a nemzeti eljárásjog által megkívánt biztonsággal megállapítani, hogy a fogyasztó nem rendelkezik lakóhellyel egy másik tagállamban, akkor a 44/2001 rendelet 26. cikkének (1) bekezdése alapján hivatalból meg kell állapítania joghatóságának hiányát. Ez akkor is így van, ha az érintett bíróság egy, az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló rendelkezés alapján ügygondnokot rendelt ki az alperes részére.

d) A 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdéséről

122. Ha a kérdéseket előterjesztő bíróság meggyőződött arról, hogy az alapeljárás alperese sem a Cseh Köztársaságban, sem egy másik tagállamban nem rendelkezik lakóhellyel, akkor felmerül a kérdés, hogy ilyen esetben mely szempontok alapján határozandó meg a joghatóság.

123. Ezzel összefüggésben *de lege ferenda* különböző lehetőségek kínálkoznak. Elképzelhető lehet a lakóhely helyett az alperes szokásos tartózkodási helyének alapulvétele vagy az érintett tagállam bíróságai kisegítő joghatóságának feltételezése. [43] *De lege lata* azonban úgy tűnik számomra, hogy a 44/2001 rendelet 4. cikke (1) bekezdésének hatálya kiterjed az efféle esetekre. E rendelkezés értelmében az adott bíróság joghatóságát abban az esetben, ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, az adott bíróság joga határozza meg.

124. A 44/2001 rendelet 4. cikkének alkalmazása esetén összeegyeztethető a rendelet joghatósági szabályaival, ha a kérdéseket előterjesztő bíróság egy, az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló rendelkezés alapján ügygondnokot rendel ki az alperes részére, és a nemzeti jogot alkalmazva megállapítja joghatóságát.

3. Következtetés

125. Olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, akkor egyeztethető össze az alperessel szembeni eljárás folytatása a 44/2001 rendelet joghatósági szabályaival, ha a kérdéseket előterjesztő bíróság akár a rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében

42 – Mankowsky, P., in: Rauscher, T., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 26. cikk, 6. pont.

43 – A lehetséges megközelítésekhez lásd Staudinger, A., in: Rauscher, T., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 59. cikk, 8. pont; Kropholler, J., hivatkozás a 18. lábjegyzetben, 59. cikk, 9. pont.

vett joghatóságot kikötő megállapodás, akár a rendelet 4. cikke alapján a saját joga szerint joghatósággal rendelkezik. A rendelet 4. cikkének alkalmazása azt feltételezi, hogy a kérdéseket előterjesztő bíróság a rendelet 26. cikkének (1) bekezdése értelmében hivatalból lefolytatandó vizsgálat alapján meggyőződik arról, hogy az alperes sem a kérdéseket előterjesztő bíróság saját tagállamában, sem egy másik tagállamban nem rendelkezik lakóhellyel.

C – *Az alperes védelemhez való jogának tiszteletben tartása*

126. Az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló nemzeti szabályok alkalmazása során a 44/2001 rendelet joghatósági szabályai mellett az alperes védelemhez való jogára is tekintettel kell lenni. E tekintetben két helyzetet kell megkülönböztetni.

127. Az első helyzetben az érintett bíróság a joghatóságának vizsgálata során nem győződött meg arról, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel egy másik tagállamban. Ez a helyzet olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, különösen akkor merül fel, ha az érintett bíróság a joghatóságát a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében vett megállapodásra alapozza annak vizsgálata nélkül, hogy az alperes hol rendelkezik lakóhellyel. Ebben a helyzetben a kérdéseket előterjesztő bíróságnak a rendelet 26. cikkének (2) bekezdésére kell majd tekintettel lennie. E rendelkezés értelmében a bíróság mindaddig felfüggeszti az eljárást, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy az alperes a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben kézhez vehette a keresetet, illetve valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek érdekében. Jóllehet a rendelet 26. cikkének (2) bekezdése csak akkor alkalmazható, ha az alperes lakóhelye valamely tagállamban van. E rendelkezést annak védelmi céljára tekintettel a már ismertetett okokból [44] mindazonáltal úgy kell értelmezni, hogy a kérdéseket előterjesztő bíróságnak mindaddig figyelemmel kell lennie annak előírásaira, amíg meg nem győződik arról, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel egy másik tagállamban.

128. A 44/2001 rendelet 26. cikkének (2) bekezdése értelmében az érintett bíróság az eljárást egyrészt akkor folytathatja, ha az alperes kézhez vette a keresetet, és erre a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben került sor. E rendelkezés arra irányul, hogy lehetővé tegye az alperes számára a hatékony védekezést.

44 – Lásd a jelen indítvány 118. pontját.

129. A keresetnek valamely bíróság által az alperes részére annak akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok részére történő kézbesítése főszabály szerint nem fog megfelelni e feltételeknek. [45] Ilyen helyzetben a már ismertetett okokból [46] főszabály szerint nem lesz biztosított az alperes hatékony védelme.

130. A kérdéseket előterjesztő bíróság az eljárást a 44/2001 rendelet 26. cikkének (2) bekezdése értelmében másrészt akkor is folytathatja, ha valamennyi szükséges intézkedést megtették a védekezés alperes számára történő lehetővé tétele érdekében. Nem szükségszerű feltétel tehát, hogy az alperes a keresetet ténylegesen olyan módon kapja kézhez, hogy a védelméről hatékonyan gondoskodhasson. A rendelet 26. cikkének (2) bekezdésével tehát főszabály szerint nem ellentétes az OSŘ 29. §-ának (3) bekezdéséhez hasonló olyan nemzeti rendelkezés, amely alapján az ismeretlen helyen tartózkodó alperes részére ügygondnokot rendelnek ki. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak mindazonáltal biztosítania kell, hogy ezt megelőzően a gondosság, valamint a jóhiszeműség által megkívánt minden intézkedést megtegyenek az alperes megtalálása érdekében. [47] Ezzel összefüggésben azokhoz hasonló követelmények érvényesülnek, amelyek a rendelet 16. cikkének (2) bekezdése alapján abban a tekintetben elvégezendő vizsgálat keretében állnak fenn, hogy az alperes egy másik tagállamban rendelkezik-e lakóhellyel. E ponton ezért a jelen indítvány 116. és azt követő pontjaiban, különösen pedig a 120. pontjában kifejtettekre szeretnék utalni.

131. A 44/2001 rendelet 26. cikke (2) bekezdésének efféle értelmezése az alperesnek elsődleges jogi szempontból a Charta 47. cikkének második bekezdésében rögzített védelemhez való jogával is összeegyeztethető. A keresetnek az alperes akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok részére történő kézbesítése korlátozza az alperes számára a Charta 47. cikkének második bekezdése szerint biztosított védelemhez való jogot. E korlátozás azonban igazolható a felperesnek a Charta 47. cikkének első bekezdése szerint védelemben részesített hatékony jogvédelemhez való jogára tekintettel. [48] Ha a felperes nem indíthatna keresetet a gondosság és a jóhiszeműség által megkívánt minden intézkedés megtételét követően sem elérhető alperes ellen, akkor a felperes hatékony jogvédelemhez való

45 – A 14. lábjegyzetben hivatkozott Jenard-jelentés 40. oldalán kifejtettek szerint a feltételek egyikét az képezi, hogy az idézést az alperes személyesen vagy a lakóhelyén kézhez kapta. Ezzel szemben nincs szükség arra, hogy az alperes az idézésről ténylegesen is megfelelő időben tudomást szerezzen.

46 – Lásd a jelen indítvány 81. pontját.

47 – Lásd a 14. lábjegyzetben hivatkozott Jenard-jelentés 40. oldalát.

48 – Az ilyen korlátozás igazolásának feltételeihez lásd a Charta 52. cikkének (1) bekezdését, valamint a C-394/07. sz. Gambazzi-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2563. o.) 28. és azt követő pontjait.

joga teljes kiüresedésének kockázata állna fenn. Ezzel ezenfelül vissza is lehetne élni oly módon, hogy a pert elkerülni kívánó személy tudatosan feladja a lakóhelyét, illetve rendszeresen változtatja azt. [49]

132. A második helyzetben a rendelet 26. cikkének (2) bekezdése ezzel szemben nem alkalmazható közvetlenül. Ez az eset akkor áll fenn, ha a kérdéseket előterjesztő bíróság a joghatóságát nem a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja szerinti, joghatóságot kikötő megállapodásra, hanem a rendelet 4. cikke alapján a saját jogára alapozza. A rendelet 4. cikke azt feltételezi, hogy az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban. A rendelet 26. cikkének (2) bekezdése annak szövege szerint mindazonáltal csak akkor alkalmazható, ha az alperes valamely tagállamban rendelkezik lakóhellyel. Ezzel összefüggésben felmerül a kérdés, hogy a Charta 47. cikkének második bekezdése szerint biztosított védelemhez való jogra tekintettel analógia úján a rendelet 26. cikkének (2) bekezdése vagy közvetlenül a Charta 47. cikkének második bekezdése alkalmazandó-e. [50]

133. A jelen ügy mindazonáltal nem kívánja meg az e kérdésekben való elmélyülést. A 44/2001 rendelet 4. cikke ugyanis csak akkor válik alkalmazhatóvá, ha a kérdéseket előterjesztő bíróság ezt megelőzően meggyőződött arról, hogy a rendelet 16. cikkének (2) bekezdése nem ellentétes az említett 4. cikk alkalmazásával. A kérdéseket előterjesztő bíróságnak ezzel összefüggésben a már a jelen indítvány 116. és azt követő pontjaiban, különösen pedig a 120. pontjában ismertetett vizsgálatot kell majd lefolytatnia. Ez a rendelet 26. cikkének (2) bekezdése, illetve a Charta 47. cikkének második bekezdése által támasztottakhoz hasonló követelményeket támaszt. A kérdéseket előterjesztő bíróság tehát e rendelkezések követelményeit már a lakóhely megállapításával összefüggésben kielégíti majd.

49 – Queirolo, I., in: Magnus, U., Mankowski, P., hivatkozás a 22. lábjegyzetben, 26. cikk, 20. pont.

50 – Az uniós alapvető jogok hatálya alighanem kiterjed az olyan esetre, mint amely a jelen ügyben is fennáll, és amelyben valamely másik tagállam állampolgára a szabad mozgás számára biztosított jogát gyakorolta. A Charta 47. cikke második bekezdésének alkalmazása alighanem nem ellentétes a Charta 51. cikkének (1) bekezdésével sem, amely szerint az alapvető jogok csak az EU intézményeire és a tagállamokra nézve kötelezőek. A jelen ügyben ugyanis az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés jogáról, és így egy tagállami állampolgár és a tagállami bíróságok közötti viszonyról van szó.

VII – Végkövetkeztetések

134. A fentiekben kifejtettek alapján azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

1. A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendeletben foglalt joghatósági szabályok alkalmazása olyan helyzetet feltételez, amelyben a nemzeti bíróságban kérdések merülhetnek fel joghatóságát illetően. Ebből kell kiindulni olyan esetben, mint amely a jelen ügyben is fennáll, amelyben egy tagállami bíróság előtt egy másik tagállam olyan állampolgára ellen indítottak keresetet, aki a múltban az érintett bíróság tagállamában rendelkezett lakóhellyel, de akinek jelenlegi lakóhelye a tagállami bíróság előtt ismeretlen.

2. A 44/2001 rendelettel főszabály szerint nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, mint a cseh Občanský soudní řád 29. §-ának (3) bekezdése, amely szerint az ismeretlen helyen tartózkodó alperes részére ügygondnok rendelhető ki. A nemzeti szabályozás alkalmazása során mindazonáltal tiszteletben kell tartani a különösen a 44/2001 rendelet joghatósági szabályaiból és az alperes védelemhez való jogából eredő uniós jogi előírásokat.

3. A 44/2001 rendelet 24. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az alkalmazandó a rendelet II. fejezetének 4. szakasza értelmében vett fogyasztói szerződések esetén. Az alperes részére annak akarata és tudta nélkül kirendelt ügygondnok perbe bocsátkozása mindazonáltal nem tekinthető az e rendelkezés értelmében vett alperesi perbe bocsátkozásnak, és így nem alapozhatja meg azon bíróság joghatóságát, amely előtt az ügygondnok perbe bocsátkozik.

4. Amennyiben egy bíróság illetékességét kikötő megállapodásból levezethető a felek arra irányuló akarata, hogy hallgatólagos formában az érintett tagállam bíróságainak joghatóságát is kikössék, az ilyen hallgatólagos megállapodás a 44/2001 rendelet 17. cikkének 3. pontja értelmében megalapozhatja az érintett tagállam valamely bíróságának joghatóságát. Az illetékességet kikötő megállapodás kötelező erejének a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 3. cikkének (1) bekezdése és 6. cikke szerinti tisztességtelen jellegből fakadó hiánya főszabály szerint nem gyakorol hatást a joghatóságot kikötő megállapodásra, kivéve ha a felek akaratából valami más következik.